

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIđI
Personel Genel M¼d¼rl¼đ¼

Unvan Deđiřikliđi Sınavı
Ders Notu

Sosyolog

Uyarı: Bu dok¼man çeşitli kaynaklardan faydalanılarak oluşturulmuş bir derlemedir. Hiçbir suretle ¼zg¼n bir kitap ¼zelliđi taşımamaktadır. Sadece ilgili konularda bilgi edinme amaçlı olarak kullanılması için bu dok¼man oluşturulmuştur. Kesinlikle başka çalışmalarda dipnot olarak g¼sterilemez.

GÖREV ALANLARI VE ATAMA YAPILACAK GÖREVİN NİTELİĞİNE İLİŞKİN KONULAR

- SOSYOLOJİ
- SOSYOLOJİNİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ
- SOSYOLOJİNİN ARAŞTIRMA KONULARI
- BİLİMSEL ARAŞTIRMA İLKELERİ

SOSYOLOJİ

TANIM

Sosyoloji veya toplumbilim; *insanların grup içi davranışlarının bilimsel çalışmasını yapan ve bireylerin belirli davranışlarda bulunmasını etkileyen toplumsal güçleri inceleyen bilim dalıdır. Diğer bir ifade ile sosyoloji; "İnsan toplumlarını bilimsel, sistematik ve eleştirel olarak inceleyen sosyal bir bilimdir"*

Sosyoloji, insanların toplum biçiminde ve gruplar halinde yaşamalarından hareketle insanın gruplar içinde modele uygun örneklenmiş, gruba katılan diğer bireyler tarafından paylaşılan tavır ve hareketlerini incelemekte böylece sosyal ilişkilerde aldıkları yer ve rol bakımından insanlarla ilgili bulunmaktadır.

Sosyoloji; *"Belli bir zaman ve mekandaki toplumu ve toplumsal gerçekleri araştıran ve yorumlayan disiplindir."* Bir toplumda sosyal şartların değişmesi, ihtiyaç ve çıkarların da sürekli olarak değiştiğinin göstergesi olarak kabul edilir. Bu ise toplumların örgütlerle ilişkiler ağında sürekli bir değişimin var olduğunu açıkça ortaya koyar. Bu durum bize toplumun değişen ve dinamik bir özellik olduğunu açıkça gösterir.

Sosyoloji; insanların bütün ilişkilerini inceleyip, bu ilişkilerin nasıl yaratılıp korunduğunu ve değiştiğini analiz eder. İnsan ve toplum davranışlarını bilimsel olarak inceler.

Toplumsal olayları bilimsel ilkelere göre sebep-sonuç ilişkisinde inceleyerek genellemelere (toplumsal yasalara) ulaşır. Sosyolojinin pozitif bilim olarak kurulmasında, sanayileşmenin meydana getirdiği hızlı toplumsal değişimler etkili olmuştur.

Genel ifade ile sosyal olayları ve toplumu konu alan sosyoloji, olanı olduğu gibi anlamaya çalışır, olması gereken ile değil var olan ile ilgilenir. Sosyoloji şahıslara ve ideolojilere göre açıklamalarda bulunmaz. Toplumsal gerçekler ve onların bağlı olduğu kural ve kanunlar üzerinde durur.

TARİHÇE

Toplumla ilgili fikir ve düşünceler insanlık tarihi kadar eskidir. Ancak toplumu ve toplumsal olayları bilimsel olarak araştırıp, incelemeyi oldukça yeni bir gelişme olarak değerlendirebiliriz. Bu bağlamda sosyoloji iki yüzyıllık bir geçmişe sahip bir bilim dalıdır.

Bir bilim olarak sosyoloji 19.yy'da özellikle Batı Avrupa toplumlarında meydana gelen önemli siyasi, sosyal, ekonomik ve entelektüel gelişme ve değişmelerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Sosyoloji kelimesini ilk defa 1839 yılında Fransız sosyologu ve tarih felsefecisi Auguste Comte kullanmıştır. Daha sonra Comte'ü takip eden Fransız sosyologu E. Durkheim, sosyolojinin konusu, yöntemi ve akademik yaşamda yer alması konusunda önemli çalışmalar yaparak sosyolojinin gerçek olarak kurulmasını sağlamıştır. Daha sonraki gelişmeler sosyolojinin bütün

dünyada giderek daha çok yayılmasına neden olmuştur. Sosyolojiye önemli katkı sağlayan klasik kurucuları arasında A. Comte, E. Durkheim, K. Marks ve M. Weber önemli isimler arasında yer alır. Türkiye’de sosyolojinin kurucusu ise Ziya Gökalp’dır.

Özellikle Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi sonrası batı toplumlarının yaşadığı problemler ve sorunlar sosyolojinin ana konusunu oluşturmuştur. Diğer taraftan zaman içerisinde sosyal hayatta meydana gelen değişme ve gelişmeler diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi sosyolojinin kendi içerisinde birtakım alt disiplinlere ayrılmasına neden olmuştur.

İnsan davranışlarını farklı yönleri ile ele alan bilimler ikiye ayrılır.

1. Doğa Bilimleri:

- Fizik
- Biyoloji
- Kimya

Fizik, Biyoloji, olgular ve olaylar üzerinde yoğunlaşırlar.

2. Sosyal Bilimler:

- Psikoloji
- Sosyal Psikoloji
- Sosyoloji
- Tarih

Bilim adamları olayların nedenlerini ve bunun ortaya çıkardığı sonuçları anlamak, açıklamak, yordamak amacıyla araştırma yaparlar.

BİREY VE TOPLUM

Sosyal davranış başkalarının varlığını dikkate alarak ve de onların varlığı ile etkilenen hareketlerdir. Bu da bize bir bireyin davranışlarının sürekli olarak birey ile toplum arasında gerçekleştiği ilişkiyi gösterir.

Birey ile toplum arasındaki bu ilişki tek taraflı bir ilişki değildir. Bu ilişki karşılıklı bir ilişkidir. Bu ilişkiyi tek taraflı bir yaklaşımla ele alırsak kaçınılmaz olarak yanlış sonuçlara gidebiliriz. İnsanın sosyal davranışları önceden belirlenmiş ve otomatik olarak oluşmuş bir tepkilerden meydana gelmiştir. Çünkü insan kendisini yöneten davranışlarının hesabını verebilen ve de başkalarına karşı sorumluluk taşıyan bir varlıktır. Sosyal hayatta başarılı olmasının yolu yaşadığı toplumu daha iyi kavramaktan geçer. Bu insanın sosyal kişiliğinin gelişmişliğinin belirgin bir işaretidir.

Sosyal kişiliği iyi gelişmiş bir birey; başkalarının yüzeysel görüşlerine göre hareket etmeyen ve onları tekrarlamayan kişi demektir. Bir araştırma duygusuna bir hüküm verme hürriyetine ve verdiği hükme göre harekete geçiş kabiliyetine sahip bir birey demektir.

Sosyal kişiliği gelişmiş bir birey toplumun gelişimi için hayati bir öneme sahiptir. Fikirleri ya da inançları hiç soru sorulmaksızın kabul etmez.

İşte bu medeniyetin ilerlemesinde önemli bir role sahiptir. Çünkü insan ilişkilerinde yaratma ve değişiklik olmasaydı kültür ve medeniyetler varlığını sürdüremezlerdi. Bir toplumda sosyal kişiliği gelişmiş bireylerin sayısı ne kadar çok olursa birey de o oranda topluma dayanır. Bunun sonucunda ise birey topluma yararlı olur.

İnsanın sosyal bir varlık oluşu, toplumun hem bir nedeni ve hem de bir sonucu olarak ortaya çıkar. İnsanların yapısı ve mahiyeti (temel özelliği) onların bir arada yaşamasını gerektirmiş ve böylece toplum hayatı ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda toplum yapısı çeşitli türden grupları ve bu grupların organizasyonunu içerir.

Sosyolojik açıdan toplum en büyük, en karmaşık ve en gelişmiş sosyal gruptur. Toplumu bir tür gruplar ağı veya organizasyonu şeklinde ele almak olanaklıdır. Coser'a göre toplum, örgütlü insan grupları arasındaki etkileşim kalıplarına verdiğimiz bir isimdir. Gruplar içinde ve gruplar arasındaki etkileşimin örüntülenmesi veya kalıplaşması toplumsal yaşamın düzenliliğini işaret eder. Oldukça karmaşık toplumlarda bile sosyal yaşamın dikkatli bir gözlemi, toplumsal yaşamda kaos ve kargaşa yerine düzenliliğin olduğunu ortaya koyar. Örneğin; sabahleyin evimizden ayrılıp işimize giderken genellikle içinde yaşadığımız sosyal dünyanın dünkü gibi olacağını umarız veya böyle bir beklenti içinde yaşarız. Bu düşünüş toplumsal yaşamın öngörülebilirliğini de ifade eder. Ancak, sosyal yaşamın bu düzenli yapısı onun şaşırtma, uyumsuzluk, gerilim ve sosyal gruplar arasındaki çeşitli türden anlaşmazlıkları içermemesi anlamına gelmez. Sosyal yaşam bu ve benzeri süreçleri de içermesine rağmen tüm bu süreç ve oluşumlar belirli kural, ilke ve kalıplarla ortaya konur.

Örneğin; işçi ve işverenler arasındaki çatışmalar ve anlaşmazlıklar sendika, grev, lokavt toplu iş sözleşmesi gibi kurum ve örgütlenmelerle düzenlenmiştir. Çatışmaların topluluğun istikrarını bozduğu durumlar genellikle bir değişim durumunu ifade eder. Bu sürecin yöneldiği durum görece de olsa yeni bir denge veya istikrardır.

Toplum kavramı sosyolojide merkezi bir kavramdır. Sosyal grup boyutu kadar diğer boyut ve özellikleri de vardır. Giddens'a göre "toplum belirli bir toprak parçasında yaşayan, ortak bir politik otorite sistemine tabi olan ve çevrelerindeki çeşitli gruplardan (toplum) ayrı bir kimlikleri olduğunun farkında olan bir insan grubudur." Türk toplumu, İngiliz toplumu gibi.

Toplum, insanları belirli bir zamanda ve belli bir mekanda bir araya getirir. Böylece insanlar birbirleriyle insani ilişkiler gerçekleştirirler. Bu mekansal durum, toplumu işlevlerini yerine getirmesine bir temel sağlar.

Toplum, kişiler arasında sistematik ve yeterli iletişim araçları sağlar. Böylece dil ve diğer ortak simgeler yoluyla bireyler birbirlerini anlayabilirler.

Toplum, üyelerinin paylaşım oynadığı ortak davranış örüntülerini koruyup geliştirir. Böylece birey için zaman ve enerji tasarrufu sağlar.

Toplum, statü ve sınıf tabakalaşması sistemi yoluyla her bireyin sosyal yapıda oldukça istikrarlı ve başkalarının tanınabilen bir pozisyona sahip olmasını sağlar

Toplum kavramının çözümlenmesinde kültür ve kurumlar da önemli bir yere sahiptir. Kültür toplum yaşamının kurucu öğelerinden birisini oluşturur. Toplumsal yaşamın çeşitli alanları kültürle bir yapıya bir düzene kavuşur.

Bauman kültürü “yapay düzen kurma işi” olarak tanımlar. Bu yapay düzen insanın toplum halinde yaşamasının zorunlu bir sonucu veya gereği olarak ortaya çıkar ve insan ilişkilerini düzenleme, insanların çeşitli türden ihtiyaçlarını karşılama işlevlerini yerine getirir. Kültür, bu bağlamda insani; insana özgü ve toplumsal bir karaktere sahiptir.

Fichter, kültürü “insan ürünü” olarak değerlendirir.

Sosyolojide kültür kavramı bir grubun (az ya da çok geniş) üyelerinin ortak edimlerinin bütünü ifade eder. Bu edimler şeyleri algılamada, yapılanları değerlendirmede bilinç dışı ve sürekli referans işlemi görerek, davranışların yönlendirilmesinde etkili olurlar.

Kültürün insan davranışları için referans oluşturması toplumsal açıdan oldukça önemlidir. Bir toplumda bireyler arası ilişkilerin düzenlenerek toplum hayatının meydana geldiği bilinmektedir.

Kültür, sosyal kurumlarla çok sıkı bir ilişki içinde bulunur. Sosyal kurumlarda temel olarak toplum içerisinde bireyler arasındaki sosyal ilişkileri düzenler. Fichter, kültür ve kurumlar arasındaki ayrımın daha çok analitik olduğunu söyleyerek kültürü toplumdaki kişilerin ortaklaşa paylaştıkları toplam kurumların bileşkesi olarak tanımlar. Aynı sosyoloğa göre, kurum kültürün en geniş parçasını oluşturur. Kültürün en küçük ve indirgenemez temel oluşturucusu yürürlükteki davranış örüntüsüdür.

Sosyal rol, statü ve etkileşim formları ise sosyal kurumların oluşturucuları olarak değerlendirilir. Kültür bünyesinde bir topluma veya gruba ait temel değer, norm ve davranış kalıplarını içerir. Bir toplumun kültürü onun inançları, ahlaki, sanatı, hukuku, dili, gelenek, görenek örf ve adetlerden oluşan karmaşık bir bütündür. Sosyal kurumlar ise düzenlenmiş, tesis edilmiş veya yapılanmış davranış örüntüleri ve bunlardan oluşan sosyal bütündür.

İnsanlar toplumsal yaşam içerisinde gereksinimlerini karşılamak için diğer insanlarla sosyal ilişkilere girerler. Çünkü insanlar gereksinimlerini tek başlarına karşılayamazlar.

Örneğin; beslenmek, giyinmek, evlenmek, güvenlik, sevgi gibi gereksinimlerimiz tek başımıza karşılayamadığımız, diğer insanlarla ilişkiyi içeren sosyal boyutlu ihtiyaçlarımızdır.

Sosyal ilişki ve etkileşimin toplum hayatı için en temel önemi grup oluşumunu, grup yaşamını ve bu yaşamla ilgili yapıları; kalıpları ortaya çıkarmasıdır.

Sosyal ilişki ve etkileşimin bu bağlamda içinde yaşadığımız karmaşık modern toplum da dahil bütün sosyal oluşum ve yapıları ortaya çıkaran temel bir toplumsal süreçtir

SOSYOLOJİK BAKIŞ AÇISI

Sosyoloji, sosyal davranışı açıklamak için kendine özgü bir bakış açısı geliştirmiştir. Bu bakış açısı belli temel öncüllere dayalıdır.

Bunları şöyle ifade edebiliriz:

- İnsanlar sosyal varlıklardır.
- Sosyal davranış öğrenilir.
- Toplum insanların ait olduğu en geniş gruptur.
- İnsanlar tek boyutlu değildir. Bu nedenle sosyal davranış da çok boyutludur.

Sosyolojik bakış açısı sosyolojinin toplumsal olaylara nasıl yaklaştığını, nasıl incelendiğini, sosyolojinin olayları incelemesini diğer sosyal bilimlerden nasıl farklı olduğuyula ilgilidir. Sosyoloji toplumsal bağlam içerisinde sosyal davranışı inceler. Sosyal davranış, bireylerin bir anlam ifade eden ve diğer insanlarla ilişkili davranışlarıdır. Sosyal davranış sosyal ilişki ve etkileşim sonucu oluşur.

Bir sosyolog kişisel koşulların dolaysızlığından kurtulabilen ve daha geniş bağlamda düşünebilen kişidir. Sosyoloji incelenmesi Amerikan yazarı W. Mills'in ünlü bir deyişi olan sosyolojik düşüncüne bağlıdır.

SOSYOLOJİNİN ALT DALLARI

- Ahlâk Sosyolojisi**
- Aile Sosyolojisi**
- Bilgi Sosyolojisi**
- Bilim Sosyolojisi**
- Çalışma Sosyolojisi**
- Çevre Sosyolojisi**
- Din Sosyolojisi**
- Eğitim Sosyolojisi**
- Göç Sosyolojisi**
- Hukuk Sosyolojisi**
- İktisat Sosyolojisi**
- Kent sosyolojisi**
- Köy Sosyolojisi**
- Kurumlar Sosyolojisi**
- Küçük Gruplar Sosyolojisi**
- Kültür Sosyolojisi**
- Sanat Sosyolojisi**
- Sanayi Sosyolojisi**
- Siyaset Sosyolojisi**

Siyaset Sosyolojisi

Siyasetin toplumsal kökenlerini siyasetin toplumla olan ilişkisini yani siyasetin yapısını ve de siyasal olanın sosyal olaya etkilerini inceler. Bu da bize siyaset sosyolojisinin siyasetin görünen yüzü değil de görünmeyen gizli fonksiyonları üzerine odaklandığını gösterir. Siyasetin grupla

arasında yürütüldüğü de göz önünde tutulursa siyaset bilimi ile sosyoloji arasında yakın bir ilişki kurmak zarureti ortaya çıkar. Çünkü sosyoloji grup ve gruplar arası ilişkileri inceleyen bir bilimdir.

Siyaset sosyolojisi, devleti, onun kuruluş ve işleyişini inceler. Yönetme ve yönetilme olayının kurumsallaşma sürecini inceler. Toplumların yapılarıyla siyasal rejimleri arasındaki ilişkileri inceleyerek bir siyasal rejim tipolojisine ulaşmaktadır.

Ekonomi Sosyolojisi

Ekonomik yapı ile sosyal yapı arasındaki ilişkiler, teknoloji, gelir dağılımı, üretim ve tüketim ilişkisi, işbölümü, ulusal düzeyde karar mekanizmaları ve yapısı konularıyla ilgilenir.

Bilgi Sosyolojisi

Uygarlık, kültür, toplum, sınıf, grup tiplerine göre öncelikli bilgi türlerinin ve bilimlerinin araştırılmasıdır.

Sanayi Sosyolojisi

Sanayileşme süreci ve bu sürecin toplumsal değişme üzerindeki etkileri, sanayileşme ve kentleşme ilişkisi, sanayi toplumunun özellikleri sanayi sosyolojisinin inceleme alanına girer.

Kent Sosyolojisi

Modern hayatta giderek karmaşıklaşan kentlerin yapısı, kentleşme olgusu kent sosyolojisinin inceleme alanında yer alır.

Kentlerin oluşumu, kent yaşamının insan ve toplum üzerindeki etkisi, kentlerin doğurduğu sorunlar, kentlerin yerleşim düzeni bu sosyoloji dalının konularındandır.

Köy Sosyolojisi

Hızlı teknolojik değişimler her geçen gün şehirlerde olduğu gibi köylerimizde de maddi ve manevi kültür farklılaşmasına yol açmaktadır. Bu farklılaşma sonucu ortaya çıkan toplumsal hareketliliğin, aile yapısında ve sosyal yapıdaki değişimin belirlenmesinde, bu sürecin çiftçimize ve tarıma yansımalarının tespitinde sosyal bilim araştırmalarına ihtiyaç vardır.

Kırsal kalkınma planlarının belirlenmesinde öncelikle köy ve köylü sorunlarının tespit edilmesi, bunların uzman kişiler tarafından değerlendirilmesi önemlidir. Köy sosyolojisi, kırsal kalkınmada hareket noktasının belirlenmesinde ve kalkınmaya yönelik tekliflerin yapılmasında siyasetçilere önemli veriler hazırlar.

Köy sosyolojisi sahasındaki çalışmaların yoğun olduğu ülkelerde çiftçinin kredi, pazarlama, eğitim gibi sorunların kısa zamanda çözüme kavuşturulduğu bilinmektedir. Siyasete ve topluma çözüm önerileri sunan sosyologlar, çiftçi ile kuruluşlar arasında bir köprü vazifesi görmektedir.

Günümüzde bu değişimlerin bilimsel veriler ile tespiti uygulamaya konulacak olan projelerin belirlenmesinde ve başarıyla sonuçlanmasında büyük önem taşır. Özellikle büyük yatırımlarda ve yüksek maliyetli projelerde gerçekleştirilecek olan başarı oranı bu araştırmaların önemini daha da artırmaktadır.

Din Sosyolojisi

Sosyolojide din ile ilgili cevaplandırılması gereken sorular dinsel inançların sosyal yapıya etkileri, dinsel hareketlerin ne gibi nedenlerle başladığı araştırma konularıdır.

Ayrıca din ve sosyal hayat arasındaki ilişkiler, dinsel roller, örgütlenmeler ve hareketler din sosyolojisinin inceleme alanında yer alır.

Hukuk Sosyolojisi

Hukuk; belirli bir toplumda birey grupların toplumsal ilişkileri ve eylemleri üzerinde normatif, emredici ve yaptırımı yüksek bir etki yapar.

Bir sosyolog açısından hukuk her şeyden önce sosyal bir olgudur. Bir toplumda uyulması gereken hukuk kurallarının belirlenmesinde sosyal yapıyı bilmek, toplumsal değerleri ve normları bilmek kuralların etkinliğinin artırılmasında büyük önem taşır. 19. yüzyılın sonlarında hukuk ve sosyoloji arasındaki ilişkileri saptayan sosyolog E. Durkheim'dir.

Eğitim Sosyolojisi

Ülkenin nüfus yapısının özelliklerine uygun bir eğitim planlamasına duyulan ihtiyaç konularıyla ilgilendir. Toplumsal yapıya uygun eğitim planlarının ve programlarının uygulanmasında, eğitim stratejilerinin belirlenmesinde araştırmalar yapar.

SOSYOLOJİNİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

Bütün sosyal bilimler sosyal gerçeklik adını verdiğimiz sosyal olay ve olgular üzerinde odaklanır. Ancak her bilim dalının bu olan üzerinde ilgilerinin odak noktaları farklıdır.

SOSYOLOJİ VE İKTİSAT

İktisat en genel anlamda sonsuz insan ihtiyaçlarını sonlu kaynaklarla nasıl karşılanmaya çalışıldığını inceleyen bir bilimdir. Dolayısıyla iktisadın temel amacı insanın maddi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetleri araştırmaktır. Burada şöyle bir ilişki karşımıza çıkar. Bu ilişki birinci derecede insan-madde ilişkisidir. Fakat iktisadi olaylar da bireyle birey, bireyle toplum arasında cereyan ettiği için iktisadi olaylarda aynı zamanda bir sosyal olay olarak görülmelidir.

Çünkü ekonomik olaylar insanları karşılıklı sosyal ilişkide bulunmaya sevk eder. Bu noktada sosyoloji ve ekonomi bilimi arasındaki yakın ilişki ortaya çıkar. Hiçbir ekonomik olay klasik ekonominin soyut teori ve varsayımlarla ele alınıp açıklanamaz. Çünkü bir toplumun düşünce tarihi ve değerleri ekonomik ilişkilerin, kalkınmanın ve gelişmenin üzerinde belirleyici bir role sahiptir.

Bir ülkenin ya da toplumun ekonomik gelişmesinde ya da kalkınmasında toplumsal yapının rolü büyüktür. Bu bize ekonomik aktivitelerin sosyolojik bir bağlamda ele alınırken farklı ülkelerde ve kültürlerde farklı biçimlerde etkilere sahip olduğunu açıkça gösterir. Yani bir toplumdaki üretim ve tüketim gibi temel konular o toplumun kültürel özelliklerine göre şekil alır.

Ekonomik faaliyetler, üretim, tüketim, bölüşüm ve değişim ilişkilerinden oluşur. Topluma faydalı olmaya yönelik yapılan bu ekonomik faaliyetler toplumsal ilişkilerin büyük bir bölümünü oluşturur ve toplum hayatını önemli derecede etkiler.

SOSYOLOJİ VE PSİKOLOJİ

Psikoloji bir davranış bilimidir. İnsan ve hayvan davranışlarını ele alır. İnsanın zihinsel yapısını ve işleyişini konu edinerek bireyi ön planda tutar.

Psikoloji olayları toplum varlığın bir ögesi gibi ele aldığı yani psikolojik unsurların toplumların yaşama biçimine, örgütlerine ve ideolojilerine olan etkileri bakımından incelendiğinde bu olaylar artık sosyolojinin konusu içerisine girmiştir. Örneğin; Çağdaş sosyolojinin önde gelen isimlerinden P.Sorokin açlığın (besin içgüdüsünün giderilememesinin) sosyal toplumun üzerindeki etkilerini incelemiştir.

- 1- Ona göre açlık besin sağlama yöntemlerinin düzelmesine ve gelişmesine katkı sağlar. Besin içgüdüsünün tatmin edilemediği (örneğin kıtlık geçen yerlerde) bolluk içinde yüzen yerlere doğru göçler başlar.
- 2- Aç toplumlar tok toplumlara saldırır.
- 3- Mülkiyet ve insana saldırı olayları artar.
- 4- Fakir zümrenin zengin zümreye kini artar.
- 5- Hükümetin ekonomi eylemlerine karışması ve denetimi artar.
- 6- Ölüm oranı artmaya doğum oranı da azalmaya baslar.

İşte bir toplumda insanları yeterli derecede beslenmemeleri yani açlık içgüdüsü gibi psikolojik bir olayın toplumun diğer öğelerine etkileri ele alınırsa sosyolojinin konusu olurlar. Bu da bize psikoloji ile sosyoloji arasında da yakın bir ilişkinin var olduğunu gösterir.

SOSYOLOJİ VE SİYASET

Siyasal olaylarla ilgili incelemelerin kökenleri çok eskilere kadar ise de bir bilim olarak siyaset bilimi 19. yüzyılda gelişmeye baslar.

Siyaset Bilimi genel olarak siyaseti toplumsal olay ve olgulardan bağımsız bir biçimde, siyasal teoriler bağlamında ele alır. Daha açık bir ifadeyle siyaset bilimi doğrudan doğruya siyasal teorileri, hükümet biçimleri ve fonksiyonları üzerinde durur.

Siyasi olayın aynı zamanda bir sosyal olay olduğu göz önünde tutulursa siyaset toplumdan bağımsız olarak ele alınamaz. İşte siyaset toplumsal bağlamda ele alan sosyolojinin alt dallarından birisi Siyaset Sosyolojisi'dir.

SOSYOLOJİ VE TARİH

Tarih, geçmişte yaşanan olayları tek tek belgelere dayanarak, yer ve zaman bildirerek ele alır. Sosyoloji ise tek tek yaşanan tarihsel olayların ortak noktalarından hareketle genellemelere ulaşır.

Tarih, zaman ve mekân içinde meydana gelen somut olayları yeniden meydana çıkarıp, onların yorumları ile uğraşır. Sosyoloji ise zaman ve yer içinde meydana gelen olgu ve olaylardan kader tayin edici olanları ile ilgilenir. Örneğin, Fransız İhtilali, Kurtuluş Savaşı, İstanbul'un Fethi gibi.

SOSYOLOJİ VE ANTROPOLOJİ

Antropoloji, toplumların ırk yapıları ve kültürleriyle ilgilenir. Kültür bir toplumun yaşayış tarzını belirlediği ve ırkların da toplumsal yaşantıyla ilişkisi olduğu için antropoloji sosyolojiyle yakından ilişkilidir. Antropolojinin kültürle ilgilenen dalına Sosyal (Kültürel) Antropoloji denir. Kültürel Antropoloji kültürü bir bütün olarak inceler.

Antropoloji, bütün hayat tarzını konu alan bir bakış açısı içerisindedir. Sosyoloji ise kültüre bir sistem olarak toplum içinde, toplumun içeriklerinden biri olarak, kültürün toplum sistemleri ile etkileşimi açısı içinde bakar. Toplum içindeki kültür sosyolojinin bir konusudur.

SOSYOLOJİ VE HUKUK

Hukuk, insanlar arası ilişkiyi düzenleyerek toplum düzenini sağlamaya çalışır. Toplumun düzeni sosyolojiyle yakından ilişkilidir.

Hukuk, sosyoloji ile sıkı bir ilişki içindedir. Mesela şahıs hukuku, aile hukuku, miras hukuku, borçlar hukuku, idare hukuku, anayasa hukuku vb. konular toplum olayları ile ilgili olduğundan sosyolojiyi de ilgilendirir.

Toplum değiştiğinde, yeni şartlara göre hukuk kuralları da değişir. Bu değişiklik ister istemez toplumu da etkiler ve değiştirir.

SOSYOLOJİ VE FELSEFE

Felsefe, varlık, bilgi ve değerleri anlamak amacıyla sürdürülen geniş bir araştırma, birleştirici ve bütünleştirici bir açıklama gayretidir. Felsefe bilimin sonuçlarına dayanarak varlık hakkında tümel bir açıklama yapmaya çalışır. Sosyoloji de insanlık tarihini bir anlama kavuşturmak ve birtakım sosyal bunalımları açıklamak gibi felsefi bir çabadan doğmuştur.

İnsanın sosyal davranışlarını, içinde bulunduğu toplumun sosyal değerlerini yönlendirdiği için, sosyoloji, bu değerleri inceleyen felsefenin verilerinden yararlanmak zorundadır.

SOSYOLOJİ VE COĞRAFYA

Yeryüzü şekilleri, tabiat kaynakları, bitki örtüsü, iklim vs. coğrafyanın konusu olduğu kadar, toplumsal yaşantının da belirleyici unsurlarıdır. Bu sebeple sosyolojiyle ilgilidir.

Sosyolojinin Özellikleri

1. Bireysel problemlerle ilgilenmez, çünkü konusu sosyal olaylardır.
2. Sosyal olayların ortak noktalarından hareketle genellemelere ulaşır.
3. Sosyal olayları çok yönlü ve çok faktörlü olarak sebep-sonuç ilişkisinde (determinizm) inceler.
4. Sosyal olayları toplum bütünlüğü açısından bütüncül bir bakışla ele alır.
5. Olması gerekeni değil, olanı inceler. Böylelikle değer yargılarından bağımsız nesnel sonuçlara ulaşır.
6. Bütün toplumlar için geçerli olabilecek evrensel ilkeler koymaz. Çünkü toplumlar birbirinden her yönden farklıdırlar.
7. En iyi toplum modelini ortaya koymaz, çünkü bulgularını araştırmalara dayandırdığından pozitif bir bilimdir.

Sosyoloji görünenin arkasındakini görüp, anlamaya ve yorumlamaya çalışır.

Toplum içinde farkında olmadığımız sosyal rollerimizi, statümüzü bilinçli bir farkındalıkla algılar.

Bugünden yarına bir projeksiyon yapar.

Gündelik yaşamda insan-toplum ilişkilerini anlayabilmek için değerlendirmelerimizi yaparken mümkün olduğunca objektif olabilmenin yollarını kazandırmak gerekir.

SOSYOLOJİNİN ARAŞTIRMA KONULARI

Toplum ve toplumsal yaşamla ilgili olgular (evlenmek, boşanmak, göç, kentleşme, suç, terör, spor, vs.) toplum hayatını etkileyen her şey sosyolojinin araştırma konusunu oluşturur.

Toplum sosyolojik açıdan sosyal bir gerçekliktir. Ancak bu gerçeklik, fiziksel bir gerçeklik gibi doğrudan algılanan ve deneyimlenen bir gerçeklik değildir. Sosyal gerçeklik insanlar arası ilişki ve etkileşimleri, grup yaşamını, gruplar arası ilişkileri, kültürü, sosyal kurumlar ve tüm bunların insanların sosyal davranışları üzerindeki etkilerini anlatan bir kavramdır.

Bu bağlamda sosyal gerçeklik sosyal davranışlarımızı şekillendiren sosyal bir güç olarak tanımlanabilir. Örneğin; nasıl mevsimler faaliyetlerimizi, giysilerimizi ve yaşamla ilgili seçimlerimizi etkileyebiliyorsa, sosyal gerçeklik de sosyal davranışlarımızı biçimlendirir.

Toplum ve toplumsal yaşamla ilgili olgu ve olaylardır. Toplumun yapısı, organizasyonu, değişimi, işleyişi sosyolojinin ilgi alanı içine girer.

Toplumun yapısını keşfetme, toplumdaki grupları bir arada tutan veya onları birbirinden ayıran, uzaklaştıran güçlerin neler olduğunu ortaya koymak, toplumsal yaşamı değiştiren ve dönüştüren koşulları belirlemek, insanlar arası ilişki ve etkileşimlerin yapısı ve işleyişi ile ilgili kural ve ilkeleri ortaya koymak, sosyal davranışı toplumsal bağlam içerisinde açıklamak sosyolojinin en temel amaçları arasında yer alır.

İçinde yaşadığımız toplumun ekonomik yapısı, aile düzeni, kültürü, yönetim biçimi, nüfusu, dini, ahlak anlayışı, kültürel değerleri sosyal davranışlarımızı şekillendirir. Örneğin; hangi partiye oy verdiğimiz, eş seçimimiz, yaptığımız meslek, boş zamanları değerlendirme biçimimiz toplumsal koşullardan etkilenir.

İnsan davranışları üzerinde toplumsal koşulların etkili olması sosyal davranışın çözümlenmesinde, toplum ve toplumsal yaşamla ilgili olgu ve süreçlerin bilinmesini önemli bir hale getirmiştir. Bu çerçevede sosyoloji daha özel olarak sosyal davranışı açıklamayı amaçlar. Sosyal davranış toplumsal bir bağlamı içeren, diğer insanların davranışlarını içeren ve /veya çağrıştıran örgütlü insan eylemleri olarak tanımlanabilir.

Örneğin; bir fabrikada çalışan işçilerin veya bir okulda ders anlatan öğretmenlerin davranışları sosyal davranışlardır.

Sosyoloji, sosyal davranışı çözümlmek için sosyal davranışın bağlamını, yine en genel düzeyde toplumu ve onunla ilişkili olgu ve süreçleri dikkate almak durumundadır. Sosyolojiye özgünlüğünü ve önemini kazandıran da budur.

Toplumsal çözümlemede toplumsal bakış açısını içermeyen bir sosyoloji anlayışı oldukça etkilidir.

Sosyoloji toplumu bütünlük içinde inceleme konusu yaparken ele aldığı konuların şu temel başlıklardan oluştuğu görülür.

- Toplum ve toplumların evrimi
- Sosyal yapı (sosyal olay, olgu, sosyal ilişki, sosyal grup, sosyal tabakalaşma)
- Toplumsal kurumlar (aile, ekonomi, siyaset, din, eğitim)
- Kültür
- Sosyal değişme

Geçen yüzyılda Batı Avrupa toplumlarında meydana gelen büyük değişimler modern toplum denilen değişime açık ve karmaşık bir toplum biçimini ortaya çıkarmıştır. Modern toplum, eski topluma ait birbirinden kopuk toplulukların bütünleşmesini, gelenek ve dinden kopmayı, bireyleşmeyi, rasyonelleşmeyi, kentleşmeyi, eşitsizliği kapsayan bir dizi süreçle ortaya çıkmıştır. Bu karmaşık toplumu incelemek sosyolojinin konusu haline gelmiştir.

Modern toplumu oluşturan olaylar şunlardır:

1. Ulus devletin yükselişi
 2. Endüstrileşme
 3. Kapitalizmin yükselişi
 4. Sosyalist ülkelerin ortaya çıkışı
 5. Temsili demokrasinin doğuşu
 6. Bilim ve teknolojiye gelişmeler
 7. Kentleşme
-

8. Kitle iletişim araçlarının gelişimi ve çeşitlenmesi
9. Rönesans
10. Aydınlanma
11. Fransız ve Amerikan devrimleri

SOSYALLEŞME

Bir ferdin (duruma göre bir grubun) üyesi olduğu veya olacağı grup ya da toplumun kültür, değer ve normlarını öğrenerek o toplumun aktif bir üyesi haline gelmesidir. Başka bir tanıma göre toplum hayatına hazırlanma sürecidir. Bu arada değer ve norm kurallarına değinmekte fayda vardır.

DEĞER

Bir toplumun ya da grubun varlığı, birliği, işleyişi ve devamı için o toplumun çoğunluğu tarafından doğruluğu ve gerekliliği kabul edilen, uyulması gerekli temel ilkelerdir.

NORM

Bireye nerede ve ne şekilde hareket edeceğini gösteren değer yargılarıdır. Normlar değerlerden kaynaklanır, değerlerin uygulanmasına açıklık kazandırır. Sosyalleşme ya da sosyalizasyon olgusu üzere iki kategoride incelenir.

- a- Nesnel (Toplum)
- b- Öznel (Birey)

a-Nesnel Açıdan Sosyalleşme

Toplum kültürü bir kuşaktan diğer kuşağa aktarır ve böylece birey toplumun sosyal hayatının onaylanmış yollarına uyarlar.

Toplum açısından sosyalleşme şu açılardan önemlidir:

- 1- Bir toplumun ya da grubun varlığı, devamı ve işleyişi ancak sosyalizasyon süreciyle gerçekleştirilebilir.
- 2- Toplumun devamı açısından her toplum daha çok genç kuşağın sosyalleşmesine ağırlık verir.
- 3- Toplumun sağlıklı işleyişi açısından her toplum kendisine katılan yeni üyelerini sosyalleştirmek zorundadır.
- 4- Sosyalleşme aynı toplumda bir sosyal kontrol ve dolayısıyla düzeni sağlama rolü oynar.

b-Öznel Açıdan Sosyalleşme

Bireyin çevresine uyarlandığı süreçte bireyde meydana gelen bir öğrenme sürecidir ya da olgusudur.

Sosyalleşmenin bireye yararları:

- 1- Sosyalleşme süreciyle birey planlı ve disiplinli bir çerçevede çeşitli bilgi ve teknikleri kazanır.
- 2- Sosyalleşme sürecinde bireyler sosyal rollerini öğrenir ve bu yolla kendini toplumda daha iyi gerçekleştirme imkânını elde eder.
- 3- Sosyalleşme bireylere ümit verir, gelecek vaat eder.
- 4- Birey ancak sosyalleşme yoluyla kendi bölümünün üyesi haline gelir.

TEMEL ÖZELLİKLERİ

- 1- Sosyalleşme sürecinde yalnızca resmi değerler değil gayri resmi değerlerde normlarda bireylere aktarılır.
- 2- Sosyalleşme yalnızca resmi gruplar değil resmi olmayan gruplar tarafından da yürütülürler.
- 3- Sosyalleşme sürecinde bireylerin nasıl öğrendiğinden ziyade ne öğrendiği önemlidir.
- 4- Sosyalleşme yalnızca belirli kişi ya da gruplara özgü birsek değildir. Geneldir.
- 5- Sosyalleşme süreci sosyalleşmeye uyan tüm bireylerde aynı değildir. Günümüzde toplum ile birey arasında sayısız küçük gruplar vardır. Bunlar sosyalizasyonun temel aygıtlarıdır. Özellikle aile, okul, arkadaş grubu ve kitle iletişim araçları temel sosyalizasyon ajanlarıdır. Sosyalleşme önce aile, okul ve çevre içerisinde devam eder. Birey doğumla beraber bir sosyal kişidir. Ama onun sosyal kişiliği sürekli olarak sosyalleşme yolu ile gelişir.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA İLKELERİ

1. Nesnellik (Objektiflik)

Araştırmada, araştırmacının kişisel inançları, çıkarları, alışkanlıkları, beklentileri yer almamalıdır. Bulgular olduğu gibi yer almalıdır. Buna Bilim Ahlakı denir. Araştırmacılar kendi düşüncelerini, beklentilerini işe karıştırmamalıdır. Araştırmacı kendi amaçlarını, alışkanlıklarını, inançlarını olduğu gibi açıkladıktan sonra değerlendirme yapmalıdır.

2. Doğruluk ve Tekrar

Bilimde doğruluk; bilim adamının mutlak gerçeği göstermesi değil, ona mümkün olduğu kadar yaklaşmasıdır. Söylediğini en doğru, anlaşılır şekilde açıklamasıdır.

3. Basitlik ve Açıklık

Araştırmada basitlik ve açıklık esas alınmalıdır. Basitlik ve açıklığın temelinde kavramların açıklanmış olması, kullanılan kavramların diğer kavramlardan farklı olan yönlerinin ortaya konulması gerekir.

4. Sınırlılık

Konu sınırlaması ile konuların karmaşıklığı önlenmiş olur.

BİLİMSEL YÖNTEMDE TAKİP EDİLMESİ GEREKEN AŞAMALAR ARAŞTIRMA SÜRECİ AŞAMALARI

SORUNU TANIMLAMAK

Araştırma için bir konu seçmek.

LİTERATÜRÜ GÖZDEN GEÇİRMEK

Konuyla ilgili varolan araştırmalarla tanışmak.

VARSAYIMI DİLE GETİRMEK

Neyi sınamaya yöneleceksiniz?

Değişkenler arasındaki bağıntı nedir?

BİR ARAŞTIRMA TASARISI SEÇMEK

Bir ya da birkaç araştırma yöntemi seçmek.

(Deney, derleme, gözlem, varolan kaynakların kullanımı)

ARAŞTIRMAYI YÜRÜTMEK

Veri toplamak, bilgiyi kaydetmek.

SONUÇLARI YORUMLAMAK

Toplanan verilerin içermelerini işlemek.

ARAŞTIRMA BULGULARINI BİLDİRMEK

Anlamı ne, daha önceki bulgularla bağlantısı ne?

Bulgularınız daha geniş bir akademik çevrede tartışılmış ve tescil edilmiştir.

Belki de daha sonraki bir araştırmanın başlamasına yol açmıştır.

BİLİMLERİN KULLANDIĞI YÖNTEMLER

Yöntem takip edilen yol demektir. Sosyolojinin yöntemleri konusu olan toplumu incelemek için takip ettiği yollardan oluşur.

Prof.Dr. Server TANILLI kullanılan yöntem konusunda “Yöntem, gerçeğin ya da doğrunun araştırılmasında tutulan yoldur; bilim adamı kuşkuyla başlar ise elde ettiği sonucun da göreliliğinin bilincindedir.” der.

Bertrand RUSSELL “Bilim gözlem yoluyla, gözleme dayanan akıl yürütme yoluyla, önce evrendeki tek tek olguları, sonra bu olguları birbirine bağlayan yasaları bulma, böylece gelecekteki olayların da önceden bilinmelerini sağlama çabasıdır.” şeklinde düşüncelerini ifade eder.

Bilimin birbirini izleyen üç amacı vardır. Bunlar, konusuna giren olguları tanımlamak, olgular arasında nedensellik ilişkileri kurmak, bu ilişkileri genelleyip yasalar biçimine dönüştürmektir.

Sosyologlar; verileri toplar, verileri analiz eder, gözlem yapar, kayıtlarını tutar ve sonuçta da kesin doğru bilgilere ulaşır.

Genel olarak bilimler, metot olarak tek tek olaylardan genel yargılara ulaşılması şeklinde gerçekleşen tümevarımı veya genel yargıları tek tek olaylarda sınama olan tümdengelim kullanırlar.

Sosyoloji de bir bilim olarak bu iki metodu araştırmalarında kullanır. Ancak sosyolojinin inceleme sahası geniş olduğundan gerek tümevarımda, gerekse tümdengelimde örneklem alma önemlidir.

Örneklem alma, inceleme alanı geniş olduğunda, inceleme alanını temsil edebilecek örnekleri alınarak, araştırmaların bu örnekler üzerinde yapılmasını ve sonuçların da bütüne genellenmesini ifade eder.

Tümevarım (endüksiyon): Tek tek olaylardan hareketle genel ilkelere ulaşma metoduna tümevarım denir. Örneklem alma, araştırmanın konusunu oluşturan bütünün tüm özelliklerini yansıtan bir bölümün seçilmesidir.

Tümdengelim (dedüksiyon): Genel ifadelerden özel ifade çıkarma metoduna tümdengelim denir. Bütün için doğru olan karar veya ilke, o grubun sınırları içinde kalan bir parça için de doğrudur.

Birleştirici Metot: Bilgilerin sınıflandırılmasına ve sistemleştirilmesine hizmet eder. Sınıflandırma ve sistemleştirmenin amacı bilgiler arasındaki bağlantıyı kurmaktır.

Durkheim'in Metot Anlayışı

Sosyolojinin pozitif bilim olarak kurulmasını sağlayan Durkheim'in metot anlayışı şöyledir:

- Sosyal olaylar bir eşya gibi alınmalıdır. Bu durumda toplumsal bilinç işe karışmayacağından objektif olunabilir.
- Sosyal olaylar, sosyal olaylarla açıklanmalıdır. Toplumsal bilincin canlı olduğu günlerde (bayram, tören gibi) intiharların az olduğu gibi sosyal olayın sebebi yine başka bir sosyal olaydır.
- Sosyal olaylarda normallik ve anormallik ölçüsü toplumdur. Toplum çoğunluğunda yaygın olan şey normaldir. Buna göre boşanmanın yasak olduğu bir toplumda bir kişinin boşanması anormaldir.

Sosyolojide diğer bilimlerde olduğu gibi sosyal olaylar arasındaki sebep-sonuç ilişkisini ortaya konulması, sırayla gözlem, hipotez, sınama ve genellemelere ulaşma şeklinde gerçekleşir.

Örneğin, traktörün köy hayatı üzerindeki etkisini belirlemek isteyen bir araştırmacı hipotezini (varsayım) oluşturmak için öncelikle köy hayatını gözlemlemiş olması gerekir. Bu gözlemlerine dayanarak oluşturduğu hipotezinin, traktörün köylerde kullanılmaya başlanmasından sonra doğrulanıp doğrulanmadığını sınar. Doğrulanması halinde traktörün köy hayatını etkilemesi konusunda bilimsel yargılara ulaşır.

SOSYOLOJİK ARAŞTIRMALARDA KULLANILAN VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Toplumbilimcilerin, [soru formları](#) veya toplumsal yöntemler [araştırma anketi](#), [görüşmeler](#), [katılımcı gözlem](#), [istatistik](#) araştırması, değerlendirme araştırması ve test, anket vb. belge tabanlı değerlendirme gibi çalışmaları içeren kuramsal olmayan bulguları bir araya getirmek için kullandığı teknikler.

GÖZLEM

Toplumsal olayların oluş halinde iken amaçlı olarak izlenmesidir. Bu gözlem katılımlı ya da katılımsız olabilir. Örneğin, bir köye ilk defa araba yolu yapılmasından sonra köy yaşantısında meydana gelecek olan değişmelerin gözlenmesi gibi.

Bir ya da birden fazla kişinin, gerçek hayat içinde meydana gelen sosyal olayları bir plan dâhilinde izlemeleri ve kaydetmeleri şeklinde gerçekleşir. Katılımlı ve katılımsız gözlem olarak ikiye ayrılır.

Katılımlı gözlemde araştırmacı sosyal ortama katılır ve o ortamın bir üyesi olarak gözlemlerini yürütür.

Katılımsız gözlemde ise araştırmacı, dışarıdan, bir yabancı gibi incelemelerini sürdürür.

ANKET

Toplumsal olaylar hakkında bireylerin görüşlerini öğrenmek için önceden hazırlanarak kâğıda dökülmüş soruların soru formu halinde uygulanması esasına dayanır. Köy yolunun yapılmasından sonra köylülerin bu konudaki düşünceleri anket yapılarak saptanabilir.

Böylece bir toplumun ya da bir toplumsal grubun herhangi bir konu ile ilgili amaçlarını, düşüncelerini, kanılarını, davranışlarını düzenli olarak ortaya koymak üzere yapılan araştırmadır.

Evren ve bu evrenden örneklem seçimi, anket sorularının hazırlanması ve cevapların sayılara dökülmesi önemlidir.

Örneğin, lise öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme biçimlerine ilişkin soru cevaplarla anket uygulaması.

ÖRNEK OLAY

Belirli kişileri ve dokümanların incelenmesi söz konusudur. Özellikle kriminolojide çok kullanılır.

Bu yöntemle; bir kişinin, bir grubun veya bir milletin hayatındaki bir olay, bir görüş sınıanabilir.

SOSYOMETRİ

Sosyal bilimlerde çok sık başvurulan önemli bir araştırma tekniğidir.

Küçük gruplarda grup bireyleri arasındaki duygusal yaklaşma derecesini (sevme, nefret etme gibi) belirlemeye yarayan bir araştırma tekniğidir.

İş yeri, arkadaşlık, türlü dernekler, okul sınıfları gibi küçük toplumsal gruplar içindeki üyeler arası ilişkileri ölçen ve tasvir etmeye yönelik bir sayısal inceleme yoludur.

İlk olarak Moreno (1892-1974) tarafından, ruhsal sorunlara karşı grup tedavisi yöntemi olarak geliştirilmiş, daha sonra genel olarak grup içi ilişkilerin incelenmesinde kullanılmıştır. Bir grubun üyelerine birbirlerine karşı hissettiklerini sormak temeline dayanır. Bu testlerin amacı insanların birbirine karşı katıldıkları grubun üyeleri olarak hissettikleri uygunluk ve çatışma duygularını keşfetmektir. Sonuç, "sosyogram" denilen şema ya da grafiklerle gösterilmektedir.

MONOGRAFİ

Herhangi bir toplumsal birimi, planlı bir biçimde ve bütün ayrıntılarıyla incelemektir.

Sınırları belirlenmiş bir konunun derinlenmesine araştırılmasına monografi denir. Köye yol yapıldıktan sonra, köy hayatının her yönüyle derinlenmesine incelenmesi monografiye girer, ilk monografi çalışmalarını Fransız Le Play başlatmış ve ilk kez "işçi aileleri" üzerinde monografi çalışmaları yapmıştır.

Monografi tekniğini ilk kez uygulayan Fransız sosyoloğu Le Play'dir. Le Play, Fransız maden işçilerinin yaşamını maddi ve manevi açıdan araştırmıştır.

KARŞILAŞTIRMALI (MUKAYESELİ) METOT

Belirli olayların ortaya çıkmasında ve gelişmesinde etkili olan fonksiyonel faktörleri sınıflandırmayı ve açıklamayı hedef alan bir araştırma metodunu ifade için kullanılan genel bir terimdir.

Toplumsal ve tarihsel verilerin karşılaştırmalı metotla incelenmesi, eski zamanlardan beri bilinmekteydi. Nitekim İbni Haldun ve Montesquieu'nün çalışmalarının modern sosyolojinin öncüleri olmaları, sosyolojinin gelişmesinde bu metodu kullanmanın ne kadar merkezi bir rolü olduğunu gösterir. Karşılaştırmalı metot, XIX. yüzyılın ikinci yarısında, sosyal hadiselerle uygulandı. XVIII. yüzyıl sonunda tabiat bilimlerinde görülen ilerlemeler sayesinde, bu metodun sözü edilen bilimlere başarıyla uygulanması, Auguste Comte'u etkilemişti. Onun için Comte, sosyal hadiseleri incelemedeki önemli rolü dolayısıyla, karşılaştırmalı metodun sosyolojiye uygulanmasında ısrar etti.

Karşılaştırmalı metot, aynı çağda yaşayan, fakat birbirinden büsbütün bağımsız insan topluluklarının durumlarının akılcı yoldan karşılaştırılmasını içerir.

İbni Haldun Mukaddimesinde karşılaştırmalı metodu kullanmanın zorunluluğu üzerinde durmuş, ancak geçmişle bugünün karşılaştırılmasında aşırılığa gidilmeyip, bu hususta ihtiyatlı olunması üzerinde durarak bunun gerekliliğinden bahsetmiştir.

Karşılaştırmalı metot, uzun süre sosyoloji denince ilk akla gelen tek metot olmuştur. Metot, önceleri evrimci sosyologlarca kullanılmışsa da, bu onun sadece evrimci bakış açısına has bir metot olduğu anlamına gelmez. Sosyolojik Metodun Kuralları adlı eserin sahibi Durkheim de bu metodun önemini belirtir.

Durkheim sosyolojik açıklamanın, nedenleri ortaya koyabilen açıklamaların yapılmasına bağlı olduğunu ifade ettikten sonra, bir sosyal hadisenin bir diğerinin nedeni olduğunu gösterebilmek için hadiselerin her ikisinin de, aynı anda meydana gelip gelmediklerine bakmak gerektiğini söyler. Tabiat bilimlerinin çoğunda, nedensellik ilişkisinin tespitinde deney metodundan yararlanır. Sosyolojide deney yapma imkânı olmadığı için, Durkheim, dolaylı deney metodundan yararlanmak gerektiğini ifade eder. Bu dolaylı deney yolu, karşılaştırmalı metottur.

Sosyal olaylar arasında nedensellik ilişkisinin kesin olarak tespiti mümkün olmasa bile, en azından şurası bir gerçektir ki, sistematik karşılaştırmalar da bazı toplumsal olayların sık sık birlikte veya belirli bir öncelik sırası içinde oluştuklarını tespit edebildikleri ölçüde aydınlatıcı ve açıklayıcı olmaktadır.

Olay İnceleme

Toplumsal yaşantıda belirleyici bir etkide bulunan bir toplumsal olayın incelenmesi esasına dayanır. Örneğin geçmiş dönemde yapılan bir ihtilâlin toplumsal yaşantıyı ne yönde etkilediğinin belirlenmesi gibi.

İstatistik

Diğer araştırma tekniklerinden elde edilen bilgilerin sayılarla ifade edilerek yorumlanması esasına dayanır. Örneğin, köylüler üzerinde yaptığımız bir anketin sonuçlarına göre ilk defa köylere yapılan otomobil yolu için köylülerin olumlu ve olumsuz görüşlerini sayılarla yorumlayabiliriz.

Gün geçtikçe yeniden yapılanan ve farklılaşan dünyada bu yapıların çözümlenmesi ve bilimsel verilerle tespiti sosyolojiyi önemli bir sosyal alan haline getiriyor.